

*Новак Н. П.,**доктор економічних наук,**докторант**Науково-дослідного інституту публічного права*

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ВИРОБНИЦТВА ТА ОБІГУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Анотація. Більша частина населення нашої держави підтримує такий швидко розповсюджуваний тренд, як екологічно чисте харчування. Більшість продуктів, які містять харчові або інші добавки і є небажаними для вживання, особливо дітям, реалізуються через мережу великих продовольчих магазинів (маркетів). Запорукою здоров'я є вживання екологічно чистого сертифікованого харчування, бажано місцевого виробництва. Однак у цій сфері наявні певні проблеми, оскільки органічні продукти купити пересічному громадянину вкрай важко через нестачу коштів та те, що зазвичай такі магазини знаходяться лише у великих містах. Тому є вкрай важливою та необхідною державна підтримка не тільки виробників органічної продукції, а і населення, щоб звичайні люди могли безперешкодно придбати таку продукцію. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, діючого законодавства виявити і узагальнити чинники державної підтримки виробників органічної продукції. В статті здійснено аналіз наукових положень щодо державної підтримки виробництва та обігу органічної продукції. З'ясовано, що держава, застосовуючи юридичні засоби, а саме видаючи нормативно-правові та індивідуальні акти та забезпечуючи їх реалізацію в сфері виробництва і обігу органічної продукції, контролює через певних суб'єктів ці правовідносини, які залежать від економічних зв'язків, а також соціально-політичних відносин у державі, що є важливим фактором для розвитку органічної продукції сільськогосподарства загалом. Сьогодні в Україні відсутній єдиний чітко визначений закон щодо органічної продукції. Зроблено висновок, що Україна підтримує виробників органічної продукції, оскільки це важливі суспільні відносини, які спрямовані на забезпечення громадян невіддільним правом на якісну та безпечну їжу в належних нормах споживання. Держава, застосовуючи юридичні засоби, а саме видаючи нормативно-правові та індивідуальні акти та забезпечуючи їх реалізацію в сфері виробництва й обігу органічної продукції, контролює через певних суб'єктів ці правовідносини, які своєю чергою залежать від економічних зв'язків, а також соціально-політичних відносин у державі, що є важливим фактором для розвитку органічної продукції сільськогосподарства загалом.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, міжнародний, обіг, органічна продукція, підтримка, стандарти, якість.

Постановка проблеми. Більша частина населення нашої держави підтримує такий швидко розповсюджуваний тренд, як екологічно чисте харчування. Більшість продуктів, які містять харчові або інші добавки і є небажаними для вживання, особливо дітям, реалізуються через мережу великих продовольчих магазинів (маркетів). Запорукою здоров'я є вживання екологічно чистого сертифікованого харчування, бажано місце-

вого виробництва. Однак у цій сфері наявні певні проблеми, оскільки органічні продукти є недоступними для пересічного громадянина через високу вартість та те, що зазвичай магазини, де такі продукти продають, знаходяться лише у великих містах. Тому є вкрай важливою та необхідною державна підтримка не тільки виробників органічної продукції, а і населення, щоб звичайні люди могли безперешкодно придбати таку продукцію.

Аналіз публікацій на тему дослідження. Науково-теоретичну основу склали праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Андрушенко, М. Ануфрієв, В. Артиш, Г. Атаманчук, Ф. Бавес, В. Бакуменко, Г. Баоуракіс, О. Бандурка, Р. Безус, А. Берлач, Н. Берлач, І. Білоткач, Ю. Битяк, В. Бондарь, Н. Борд, Н. Буга, Т. Брагін, А. Васіна, А. Васильєв, Х. Віллер, В. Галуцько, В. Гарашук, Д. Гутман, І. Голосніченко, В. Грановська, Т. ДеГрегори, С. Додіна, А. Дубгарда, М. Драга, Д. Йосифовича та інші. Однак в умовах сьогодення вказане питання потребує наукового подальшого наукового вивчення та вироблення на цій основі пропозицій щодо удосконалення законодавча.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права та діючого законодавства виявити й узагальнити чинники державної підтримки виробників органічної продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання екології та забезпечення населення органічними продуктами харчування є важливим напрямом нашої держави для збереження не тільки навколишнього середовища, а й здоров'я нації. Покращення ринку органічної продукції можливе лише за державної підтримки. Органічною продукцією вважається: продукція, яка пройшла відповідну сертифікацію, вирощена без застосування будь-яких мінеральних добрив; генетично модифікованих організмів, стимуляторів росту та гормонів тощо. Органічна їжа не містить ГМО, трансжирів та інших токсичних речовин. Виробники такої продукції не використовують пестициди і добрива, а тварини ростуть без використання антибіотиків і гормонів, адже штучні (промислові) хімічні речовини можуть викликати багато захворювань при їх постійному вживанні. Також коли тварини і рослини ростуть природним шляхом у них значно збільшується кількість вітамінів та антиоксидантів. Органічна їжа часто більш свіжа, адже не містить консервантів. Органічні продукти не тільки безпечні й корисні – вони мають особливий насичений аромат під час споживання [1]. Відповідно, виробництво та обіг органічної продукції потребує чіткого планування щодо розвитку, конкурентоспроможності та відповідного управління.

Держава, застосовуючи економічні та адміністративні заходи і методи, здійснює підтримку товаровиробників орга-

нічної продукції, розширення відтворення продукції тваринництва та рослинництва. В. Колпаков визначає, що держава залишається найбільшим суб'єктом ринку і регулює діяльність інших його суб'єктів, зберігає значний обсяг розподільчих функцій, активно впливає на розвиток самої людини, розглядаючи особистість як головний фактор суспільного прогресу і культури в широкому розумінні слова. Державне регулювання зачіпає інтереси, з одного боку, підприємств, установ, організацій, з іншого – безпосередньо конкретних громадян [2, с. 397]. Держава, застосовуючи юридичні засоби, а саме видаючи нормативно-правові та індивідуальні акти та забезпечуючи їх реалізацію в сфері виробництва і обігу органічної продукції, контролює через певних суб'єктів ці правовідносини, які своєю чергою залежать від економічних зв'язків, а також соціально-політичних відносин у державі, що є важливим фактором для розвитку органічної продукції сільського господарства загалом. Сьогодні в Україні відсутній єдиний чітко визначений закон щодо органічної продукції.

У Законі України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [3], який був прийнятий з урахуванням міжнародних вимог, визначено, що органічна продукція – це сільськогосподарська продукція, у тому числі харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва, однак чіткий перелік продуктів, кормів та інгредієнтів, що саме входять до них, відсутній.

До галузей органічного виробництва віднесено такі: органічне рослинництво (насінництво та розсадництво); органічне тваринництво (птахівництво, бджільництво); органічне грибівництво (вирощування органічних дріжджів); органічна аквакультура, виробництво органічних морських водоростей; виробництво органічних харчових продуктів (органічне виноробство); виробництво органічних кормів; заготівлю органічних об'єктів рослинного світу [4]. Держава розробляє загальнодержавні програми, політика яких спрямована на забезпечення безпечності та якості виробництва та обігу органічної продукції.

На державному рівні визначені правила виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження, де визначено саме особливості такого виробництва. У процесі виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження її виробник повинен забезпечити використання тварин відповідно до вимог Правил; використання органічних кормів для годівлі тварин; підтримання здоров'я тварин шляхом здійснення профілактичних заходів і лікування тварин відповідно до вимог законодавства в галузі ветеринарної медицини [5].

Наразі в державі стартував пілотний проєкт по створенню державного аграрного реєстру як єдиної бази, до якої будуть внесені фермерські господарства та великі підприємства. Всі користувачі отримають змогу мати відомості про державні програми підтримки та користуватися відповідними послугами. Так, для розвитку фермерських господарств державою на 2020 рік визначена фінансова підтримка на суму 380 млн грн. Вона надаватиметься: 1) фермерському господарству, яке має чистий дохід від реалізації продукції (послуг) за останній рік до 20 млн грн шляхом: бюджетної дотації за утримання корів (5 000 грн, але не більше ніж 250 000 грн ФГ, у власності яких перебуває від 5 корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства, за кожен наявну, станом на 01 серпня поточного року корову); часткової компенсації витрат, пов'язаних

з наданими с/г дорадчими послугами (виплата 90% вартості, але не більше ніж 10 000 грн с/г дорадчим службам); бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь (1 га) – новоствореним ФГ (3000 грн на 1 га, але не більше 60 000 грн на одне ФГ); 2) с/г обслуговуючому кооперативу, до складу якого входять одне і більше ФГ, шляхом відшкодування 70% вартості вітчизняних техніки та обладнання, придбаних як за власні кошти, так і за кредитні (до 3 млн, на один кооператив) [6]. Особливе значення в Україні має Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів або Держпродспоживслужба [7], яка є центральним органом виконавчої влади, реалізує державну політику у галузі ветеринарної медицини, сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, санітарного законодавства, державного нагляду (контролю) у сфері агропромислового комплексу. Основними завданнями Держпродспоживслужби є реалізація державної політики у галузі ветеринарної медицини, сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, ідентифікації та реєстрації тварин, санітарного законодавства, здійснення відповідно до закону державного ветеринарно-санітарного контролю, державного нагляду (контролю) за дотриманням санітарного законодавства. Однак як недолік слід зазначити, що Держпродспоживслужба з 2015 року фактично не здійснює на належному рівні ветеринарно-санітарний контроль, оскільки «кваліфікованих кадрів у всіх галузях, які служба взяла під свій контроль, забракло».

Так, на підтримку розвитку тваринництва та переробку сільськогосподарської продукції на 2020 рік державою передбачено спрямувати 1 млрд грн. Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки с/г продукції, затвердженого постановою КМУ від 07.02.2018 № 107 (в редакції постанови КМУ від 20.05.2020 № 395), ця допомога передбачена за такими напрямками: дотація за бджолосім'ї (за наявності від 10 до 300 бджолосімей у розмірі 200 грн за бджолосім'ю); відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів (до 50% вартості); відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (до 30% вартості); відшкодування вартості об'єктів із зберігання та переробки зерна (до 30% вартості); компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів (до 25% обсягу залучених кредитних коштів для отримувачів 2018–2019 років) [8].

Для реалізації аграрного потенціалу, збільшення сільськогосподарського виробництва та зміцнення лідерства на аграрних ринках у світі розроблено цілий комплекс програм, першою серед яких є «Розвиток зрошувальних систем», яка буде здійснюватися в рамках розширення програми «Велике будівництво» та реалізації Плану заходів «Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року». На придбання нового обладнання та зрошувальної техніки державою надається 25%-ва компенсація. Так, за 2019–2020 аграріями України вже було закуплено зрошувальної техніки на суму 15,9 млн грн і отримано компенсації на суму 3,4 млн грн. Аграріями Херсонщини закуплено техніки на 3,4 млн гривень і отримано компенсації 1,1 млн гривень (32% від загальної кількості компенсації). Департаментом аграрної політики Мінекономіки та Інститутом водних проблем і меліорації НААН опрацьовано усі пропозиції, зауваження та підготовлено оновлену редакцію законопроекту «Про об'єднання водокористувачів» [9].

Висновки. Отже, попри деякі недоліки, які існують в нашій державі, держава України здійснює підтримку виробників органічної продукції, оскільки це важливі суспільні відносини, які спрямовані на забезпечення громадян невіддільним правом на якісну та безпечну їжу в належних нормах споживання. Держава, застосовуючи юридичні засоби, а саме видаючи нормативно-правові та індивідуальні акти та забезпечуючи їх реалізацію в сфері виробництва і обігу органічної продукції, контролює через певних суб'єктів ці правовідносини, які своєю чергою залежать від економічних зв'язків, а також соціально-політичних відносин у державі, що є важливим фактором для розвитку органічної продукції сільського господарства загалом.

Література:

1. Why organic ? 2019. URL: <https://organicinfo.ua/en/why-organic/>.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. Київ. Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
3. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#n596>.
4. За чистий продукт. *Закон і Бізнес*. 2019. URL : https://zib.com.ua/ua/133877-novi_vimogi_do_organichnogo_virobnictva_obig_markuvannya_san.html.
5. Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 року № 241.
6. Держпідтримка АПК-2020: програми, механізми, терміни. Офіційний сайт. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/derzhpidtrimka-apk-2020-programi-mehanizmi-termini>.
7. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Постанова Кабінету Міністрів від 02.09.2015 № 667.
8. Держпідтримка АПК-2020: програми, механізми, терміни. Офіційний сайт. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/derzhpidtrimka-apk-2020-programi-mehanizmi-termini>.
9. Уряд буде посилювати розвиток зрошення на півдні України. Офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-bude-posilyuvati-rozvitok-zroshennya-na-pivdni-ukrayini-igor-petrashko>.

Novak N. State support for the production and circulation of organic products

Most of the population of our country supports the rapidly spreading trend for organic food. Most products are sold through a network of large grocery stores (markets) that contain food or other additives and are undesirable for consumption, especially for children. The key to good health is to eat organic, certified food, preferably locally produced. However, there are problems, as it is extremely difficult for the average citizen to buy organic products due to insufficient funding and the fact that such stores are usually located only in large cities. Therefore, it is extremely important and necessary to provide state support, not only to producers of organic products, but also to the population, so that they can freely purchase such products. The purpose of the article is to identify and generalize the factors of state support for producers of organic products on the basis of the theory of administrative law, current legislation. The article analyzes the scientific provisions on state support for the production and circulation of organic products. It was found that the state using legal means, namely issuing regulations and individual acts and ensuring their implementation in the field of production and circulation of organic products, controls through certain entities these legal relations, which depends on economic relations, as well as social-political relations in the state, which is an important factor for the development of organic agricultural products in general. Today in Ukraine there is no single clearly defined law on organic products. It is concluded that Ukraine carries out producers of organic products, as these are important public relations, which are aimed at providing citizens with an inalienable right to quality and safe food in appropriate consumption standards. The state using legal means, namely issuing regulations and individual acts and ensuring their implementation in the field of production and circulation of organic products, controls through certain entities these legal relations depending on economic ties, as well as socio-political relations in the state, which is an important factor for the development of organic agricultural products in general.

Key words: administrative and legal support, international, organic products, quality, standards, support, turnover.